

การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด
ของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่
Implementation of Policies to Prevent Recidivism in Drug
Cases among Female Prisoners in Chiangmai Women's
Correctional Institution

นภัทท์ จันทรตั้ง^{1*} และ รวีวรรณ แพทย์สมาน¹

Received: July 31, 2025 Revised: November 9, 2025 Accepted: December
20, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติด 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ วิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้บริหารจำนวน 2 ราย เจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายมาปฏิบัติจำนวน 8 ราย และผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด จำนวน 5 ราย ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ มีการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาใช้กับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดอย่างชัดเจน ในด้านการบำบัดฟื้นฟู การศึกษา และการฝึกอาชีพ ทั้งการปรับวิธีดำเนินงานให้เหมาะสม ข้อเสนอแนะ คือ การสร้างทัศนคติที่ดีของสังคมต่อผู้พ้นโทษ และการพัฒนามาตรการฟื้นฟู ส่วนผู้ต้องขังหญิง พบว่า มีการรับรู้ถึงนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำและเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งการฝึกอาชีพและพัฒนาจิตใจ ซึ่งช่วยสร้างทักษะและความหวังในการเริ่มต้นใหม่ ข้อจำกัดคือ ด้านช่องทางประกอบอาชีพจริง ความช่วยเหลือหลังพ้นโทษ และแรงกดดันจากสังคมภายนอก ข้อเสนอแนะสำคัญคือ ควรจัดอบรมวิชาชีพที่ต่อเนื่องและตรงกับความต้องการ เพิ่มที่พักชั่วคราวหลังพ้นโทษ และเสริมแรงสนับสนุนทางจิตใจและสังคม เพื่อป้องกันการกลับไปกระทำผิดซ้ำ

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, Master of Public Administration, Faculty of Political Science and
Public Administration, Chiang Mai University

*corresponding Email: gluayknw@gmail.com

คำสำคัญ: การนํานโยบายไปปฏิบัติ, การกระทำผิดซ้ำ, คดียาเสพติด, ผู้ต้องขังหญิง, ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

Abstract

This research article aims to 1) conduct a formal study on the practice of reducing recidivism among female suspects in drug cases; and 2) study the problems and characteristics of the practice of reducing recidivism among female suspects in drug cases in the Chiang Mai Women's Institution. Qualitative research used in-depth interviews with specific samples consisting of 2 executives, 8 policy implementing officers, and 5 drug offenders. The research results found that administrators and officers at Chiang Mai Women's Correctional Institution clearly implemented a policy to reduce recidivism among female inmates convicted of drug offenses. In the areas of rehabilitation, education and vocational training, including the adjustment of appropriate operating methods. The recommendations are to create a positive attitude of society towards ex-convicts and to develop rehabilitation measures. Female inmates were found to be aware of the policy to reduce recidivism and participated in activities, including vocational training and mental development, which helped build skills and hope for a new beginning. The limitations are the real career paths, post-prison assistance, and pressure from outside society. Key recommendations include providing continuous and relevant vocational training, increasing temporary housing after release, and strengthening psychological and social support to prevent recidivism.

Keywords: Policy implementation, Recidivism, Drug cases, Female prisoners, Chiang Mai Women's Correctional Institution

บทนำ

กระทรวงยุติธรรม ได้มีแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขของประชาชนโดยมุ่งเน้นทำให้สังคมเชื่อมั่นในการฟื้นฟูผู้กระทำผิด และลดการกระทำผิด

ซ้ำโดยการพัฒนาระบบต่างๆ เพื่อคืนคนดีสู่สังคม เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้นำมาเป็นกรอบในการจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี กรมราชทัณฑ์ เป็นหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรม ที่มีภารกิจควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีคืนสู่สังคม ตามวิสัยทัศน์ “กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมแก้ไขและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดี มีคุณค่า สู่สังคม” เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเพื่อให้สังคมมีความสุข สังคมจึงมีความคาดหวังกับกรมราชทัณฑ์ในการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตัวเป็นคนดีและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเป็นปัญหาของกรมราชทัณฑ์ที่เกิดขึ้นมาอย่างยาวนาน ปัญหานี้ยังส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในด้านความสงบสุขและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เนื่องจากสังคมยังคงมีความกังวลเกี่ยวกับพฤติกรรมกระทำความผิด ขาดความเชื่อมั่นต่อผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วและเคยต้องโทษในคดีอาญา รวมถึงความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้ การกระทำผิดซ้ำยังเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำเพิ่มมากขึ้น เกิดปัญหาความแออัดในเรือนจำ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่และการพัฒนาผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ เป็นภาระของรัฐในการดูแลผู้ต้องขังทั้งในแง่ของการใช้งบประมาณและบุคลากรของรัฐ ทำให้รัฐเสียโอกาสในการนำทรัพยากรส่วนนี้ไปพัฒนาประเทศในด้านอื่น จำนวนผู้ต้องขังยังคงมีแนวโน้มมีเพิ่มขึ้นและลดลงสลับกันไป ยังไม่มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566 ประเทศไทยมีผู้ต้องขังจำนวนทั้งสิ้น 270,879 คน เป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 238,429 คน คิดเป็นร้อยละ 88.02 และเป็นผู้ต้องขังหญิง จำนวน 32,450 คน คิดเป็นร้อยละ 11.98% เทียบอัตราส่วนระหว่างผู้ต้องขังชายต่อผู้ต้องขังหญิงเท่ากับ 7:1 ความหนาแน่นของผู้ต้องขังทำให้เรือนจำบางแห่งมีผู้ต้องขังเกินอัตราความจุมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดให้มีความจุของผู้ต้องขังในอัตราส่วน 1.6 ตารางเมตรต่อคน (กรมราชทัณฑ์, 2564) ทำให้ความเป็นอยู่ภายในเรือนจำค่อนข้างแออัด ส่งผลต่อสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง ไม่เอื้อต่อการปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยและพัฒนาผู้ต้องขัง นอกจากนี้รัฐต้องแบกรับงบประมาณค่าใช้จ่ายจำนวนมากในการดูแลผู้ต้องขัง จากรายงานการคำนวณต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตประจำปี 2563 พบว่าต้องใช้งบประมาณในการควบคุมดูแลผู้ต้องขัง 44,231.39 บาท ต่อคน สถานการณ์คนล้นคุกจึงเป็นสิ่งที่ยังคงท้าทายต่อภารกิจของ กรมราชทัณฑ์ในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้ประสิทธิภาพตามความคาดหวังของประชาชน ที่ต้องการให้ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีและอยู่ร่วมกับสังคมได้

สถิติผู้ต้องขังที่กลับมากระทำผิดซ้ำ ตั้งแต่ปี 2556-2565 จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำตั้งแต่ปี 2556-2565 มีจำนวนสัดส่วนใกล้เคียงกันคือเฉลี่ยร้อยละ 33.15 ของผู้ต้องขังเข้าใหม่ ซึ่งผู้ที่มีอัตรากระทำผิดซ้ำ อันดับที่ 1 เป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คิดเป็นร้อยละ 81 ของจำนวนผู้ต้องขังโทษเด็ดขาดทั้งหมด อันดับที่ 2 เป็นความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ และอันดับที่ 3 เป็นความผิดอื่นๆ ปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาระดับประเทศ ที่แม้ว่าหลายหน่วยงานจะร่วมมือกันป้องกันและแก้ไขปัญหายาอย่างจริงจังแต่จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำโดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติดยังคงไม่ลดลง ททัชสถานหญิงเชียงใหม่ เป็นเรือนจำที่มีหน้าที่ควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังหญิงซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตภาคเหนือ มีอำนาจการคุมขังโทษสูงสุดคือโทษประหารชีวิต ปัจจุบันมีผู้ต้องขังทั้งหมด จำนวน 1,609 คน (ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2566) โดยในปีงบประมาณ 2565 มีจำนวนผู้ต้องขังเข้าใหม่ทั้งสิ้น 647 คน และจากรายงานข้อมูลผู้ต้องขังพบว่า มีจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเข้าใหม่ทั้งสิ้น 158 ราย คิดเป็นร้อยละ 24.42 ผู้กระทำผิดซ้ำอันดับ 1 เป็นคดีที่เกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับผู้กระทำผิดซ้ำเฉลี่ยใน 5 ปี ที่ผ่านมา และยังคงไม่มีแนวโน้มที่จะลดลง แม้ว่าจะมีกฎหมายที่เพิ่มโทษสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 92, 93 และ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 97 (อัตราโทษ พิษร้าย, 2566) ซึ่งมีผลต่อสิทธิประโยชน์ของผู้ต้องขังเด็ดขาดในเรือนจำ เช่น การเลื่อนชั้น การพักโทษ การได้รับวันลดวันต้องโทษ หรือการได้รับพระราชทานอภัยโทษฯ แต่การกำหนดบทลงโทษดังกล่าวก็ยังไม่สามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำหลังจากพ้นโทษได้อย่างเป็นรูปธรรม ททัชสถานหญิงเชียงใหม่ได้นำมาจัดทำแผนและนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยแผนปฏิบัติราชการรายปีของกรมราชทัณฑ์เป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ให้บรรลุเป้าหมายในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอธิบดีกรมราชทัณฑ์จะมีการกำหนดนโยบายเน้นหนักในแต่ละปีที่เกี่ยวข้องกับภารกิจการพัฒนาผู้ต้องขังและลดการกระทำผิดซ้ำ ตัวอย่างเช่น นโยบายเน้นหนักของ พ.ต.อ.ณรัชต์ เศวตนันทน์ (2561-2563) เป็นนโยบาย 3 ส. (สะอาด สุขจิต และเสมอภาค) 7 ก. (กักขัง แก้ไข กฎหมาย การวางกรอบ กลั่นกรอง กำลังใจ และกลับตัว) ดร.อายุตม์ สินธพพันธุ์ (2564-2565) ได้ออกนโยบายนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 (Next Normal) ซึ่งจะเน้นหนักนโยบาย “ลดความแออัดในเรือนจำ ป้องกันการกระทำผิดซ้ำ สร้างโอกาสกลับสู่สังคม พัฒนาสิทธิผู้ต้องขัง พัฒนาบุคลากร นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ แก้ไขปัญหาทุจริตในระบบราชทัณฑ์” และ ในปี2566-ปัจจุบัน นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้วางนโยบาย 8 มิติ ยกระดับสร้างการเปลี่ยนแปลง เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งใน มิติที่ 4 เป็นเรื่องการพัฒนา

พลตินัสผู้ต้องต้องให้ตรงกับสภาพปัญหาของการกระทำความผิด โดยวัตถุประสงค์เพื่อบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องซึ่งให้ไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ จากการทบทวนนโยบายการบริหารงานราชทัณฑ์ของอธิบดีกรมราชทัณฑ์หลายปีที่ผ่านมา นโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รวมถึงนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนสถานการณ์ปัญหาและความท้าทายที่สำคัญอันสิ่งหนึ่งที่ยังคงเป็นความท้าทายได้แก่ปัญหาการกระทำความผิดซ้ำของผู้พ้นโทษด้วยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ประกอบกับนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องซึ่งภายหลังการพ้นโทษตามแผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม โดยมีเป้าหมายคือการคืนคนดีสู่สังคม แต่กระบวนการดังกล่าวยังมีความท้าทายอยู่เนื่องจากยังไม่สามารถลดจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำโดยเฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับยาเสพติดลงได้อย่างเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงอยากทำการศึกษเกี่ยวกับการนำนโยบายเรื่องการกระทำความผิดซ้ำมาปฏิบัติในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ อีกทั้งศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดซ้ำที่นำมาปฏิบัติ ว่าส่งผลต่อการกลับมากระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องซึ่งหญิงทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ในคดียาเสพติดในอนาคตหรือไม่ เพื่อเป็นนโยบายในการป้องกันกระทำความผิดซ้ำในผู้ต้องซึ่งในคดียาเสพติด และเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนำนโยบายลดการกระทำความผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องซึ่งหญิงในคดียาเสพติดใน ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายลดการกระทำความผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องซึ่งหญิงในคดียาเสพติดในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy Implementation) หมายถึง กระบวนการแปลงนโยบายสาธารณะที่กำหนดไว้ให้เป็นรูปธรรมผ่านแผนงาน โครงการ และกิจกรรม โดยมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ (Pressman & Wildavsky; Van Horn & Van Meter, อ้างถึงใน ธวัชชัย เทือกเถา, 2562) การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของภาครัฐ หากทำได้สำเร็จจะเกิดความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรและส่งผลดีต่อประชาชน แต่หากล้มเหลวจะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานผู้ปฏิบัติ และกลุ่มเป้าหมาย (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2552) ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ มี 6

แบบ ได้แก่ ตัวแบบเหตุผล ตัวแบบการจัดการ ตัวแบบการพัฒนาองค์การ ตัวแบบระบบราชการ ตัวแบบการเมือง และตัวแบบเชิงบูรณาการ ซึ่งมีการนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จหรืออุปสรรคในการดำเนินนโยบาย (วรเดช จันทรศร, 2551 อ้างถึงใน คเชนทร์ แดงรักษา, 2554) ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขึ้นอยู่กับ 6 ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความชัดเจนของนโยบาย, การสนับสนุนจากผู้มีอำนาจ, ศักยภาพขององค์กร, ทักษะของผู้ปฏิบัติ, บทบาทของผู้นำ และระบบกำกับประเมินผล (กล้า ทองขาว, 2536) ซึ่งหากสามารถบริหารจัดการปัจจัยเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยให้นโยบายสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อสาธารณะสูงสุด

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการร่วมกัน

อโศก พลบำรุง และบัวพันธ์ พรหมพักพิง (2565) เสนอว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของแนวคิดนี้ ได้แก่ โครงสร้างสถาบัน ลักษณะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และความสัมพันธ์ระหว่างกัน หากมีความไว้วางใจจะนำไปสู่ความเข้าใจ การมีพันธกิจร่วมกัน และเกิดความมุ่งมั่นในการทำงานร่วม (Commitment) ซึ่งสร้างสถานการณ์ที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกัน (Win-Win Situation) หลักการสำคัญของการบริหารจัดการร่วมกัน ได้แก่ ความร่วมมือจากหลายภาคส่วน การมีส่วนร่วมของประชาชน การแลกเปลี่ยนข้อมูลและทรัพยากร การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การตั้งเป้าหมายร่วมที่วัดผลได้ และการให้ข้อมูลโปร่งใสพร้อมระบบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฉบับปี 2560 ระบุให้เรือนจำดำเนินการเตรียมผู้ต้องขังตั้งแต่เริ่มรับตัวเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟู เพื่อให้สามารถกลับสู่สังคมได้อย่างเหมาะสม โดยต้องให้คำแนะนำเรื่องชีวิต เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน รวมทั้งฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มสมรรถนะให้เหมาะกับภารกิจ (ราชวดี ชัยกันย์, 2564) งานราชทัณฑ์ในปัจจุบันมุ่งเน้นสิทธิมนุษยชนมากขึ้น โดยเปลี่ยนจากการลงโทษเป็นการอบรมฟื้นฟู มีการจัดสวัสดิการ การฝึกอาชีพ การศึกษา และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติได้ (ปิยะวัฒน์ ปิ่นเจริญ, 2564)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการกระทำผิดซ้ำ

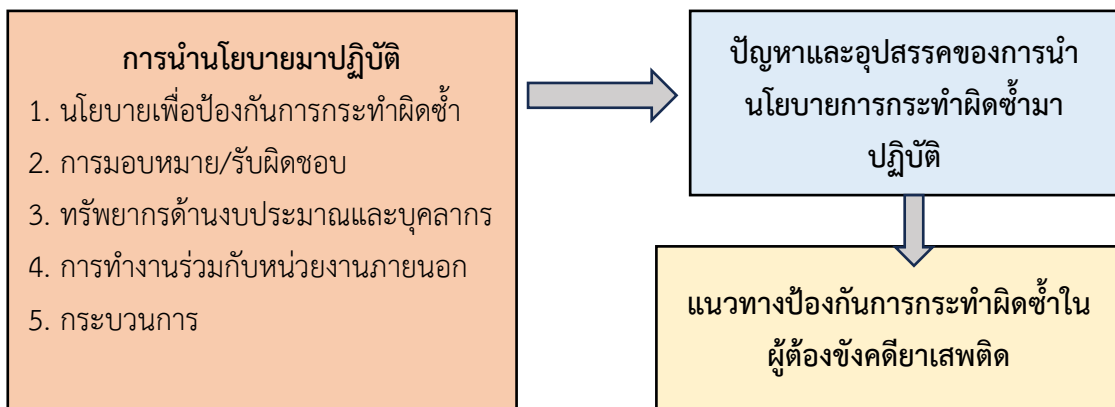
การกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) หมายถึง การกระทำผิดของผู้ต้องขังอีกครั้งหลังจากที่ผู้กระทำผิดได้ถูกจับกุมและลงโทษแล้ว นอกจากนี้ยังหมายถึงการละเมิดเงื่อนไขที่ผู้ได้รับการคุมประพฤติหรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษกระทำซ้ำ การกระทำผิดซ้ำนั้นบวมถึงการกระทำผิดครั้งที่ 2 ขึ้นไป การกระทำผิดซ้ำยังหมายถึงความรวมถึงการกระทำผิดในคดีอื่นๆ ที่ไม่จำเป็นจะต้องเป็นคดีเดิมกับการกระทำผิดครั้งแรก ให้ความหมายกับแนวคิดผู้กระทำผิดติดนิสัยไว้ว่า ผู้กระทำผิดติดนิสัย (Persistence Offender) ได้แก่บุคคลที่ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตัวให้เข้ากับมาตรฐานของสังคมได้ (ราชวดี ชัยกันย์, 2564) ส่วนในความหมายการกระทำผิดซ้ำในระบบ

ฐานข้อมูลผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ หมายถึง ผู้ต้องขังที่ถูกปล่อยตัวออกจากเรือนจำแล้ว ทั้งในกรณีพ้นโทษแบบมีเงื่อนไขและแบบไม่มีเงื่อนไขในช่วงปีงบประมาณหนึ่งๆ แล้วกลับมากระทำผิดซ้ำโดยถูกส่งตัวเข้าสู่เรือนจำหรือทัณฑสถานอีกครั้ง ทั้งกรณีผู้ต้องขังระหว่างพิจารณาคดี และผู้ต้องขังเด็ดขาด ภายในระยะเวลาช่วงหนึ่งที่กำหนดไว้หลังการปล่อยตัว (กรมราชทัณฑ์, 2564)

แนวคิดและทฤษฎีความผูกพันทางสังคม

ทฤษฎีความผูกพันทางสังคมของทราวิส เฮอร์ชิ กล่าวว่า บุคคลที่มีความผูกพันกับองค์กรหรือกลุ่มในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน และเพื่อนฝูง มักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ประกอบอาชญากรรม องค์ประกอบของความผูกพันทางสังคมนี้มี 4 ประการ ได้แก่ 1) ความผูกพัน คือ การที่บุคคลมีความรักหรือความผูกพันกับผู้อื่น สนใจความรู้สึกและความคิดของผู้อื่น 2) ข้อผูกมัด คือ การที่บุคคลผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามบรรทัดฐานของสังคม เป็นพันธะสัญญาที่บุคคลมีต่อสังคม ส่งผลให้บุคคลไม่ยอมทำผิดกฎหมายหรือระเบียบของสังคม เนื่องจากอาจจะส่งผลต่อความสำเร็จที่คาดหวังในชีวิต 3) การเข้าร่วมกิจกรรมของสังคม คือ การที่บุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม การทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาในการคิดหรือทำสิ่งที่เป็นอาชญากรรม 4) ความเชื่อ คือ ระดับของความเชื่อที่แต่ละบุคคลมีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม หากบุคคลมีความเชื่อ มีค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคมในระดับสูง ก็มีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้ดี และมีผลต่อความไว้วางใจและการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม (นิศากร อุบลสุวรรณ, 2557)

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัยได้ดังนี้

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารจำนวน 2 ราย เจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายมาปฏิบัติ จำนวน 8 ราย และผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด จำนวน 5 ราย ทั้งสิ้นจำนวน 15 ราย ใช้กลุ่มเป้าหมาย โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนำนโยบายมาปฏิบัติ โดยคัดเลือกจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตั้งแต่กระบวนการรับตัว กระบวนการจำแนก กระบวนการควบคุม กระบวนการพัฒนา และกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและหลังปล่อยตัว และ 2) กลุ่มผู้ต้องขังคัดเลือกด้วยสองเงื่อนไข คือ 1. ผู้ต้องขังที่พ้นโทษและกลับมากระทำผิดซ้ำใน 5 ปี และ 2. เป็นผู้กระทำผิดเฉพาะคดียาเสพติด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเป็นการถามคำถามปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่น เสมือนการสนทนาพูดคุยในชีวิตประจำวันและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์จะเป็นแบบเน้นจุดความสนใจเฉพาะ (Focus Interview) หรือแบบเจาะลึก (In-depth

Interview) โดยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เป็นโดยมีคำถามนำ ซึ่งคำถามและคำตอบสามารถยืดหยุ่นได้ ผู้วิจัยจะแจ้งให้ผู้ให้ข้อมูลทราบล่วงหน้าก่อน โดยในการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะใช้วิธีการจดบันทึก และก่อนสัมภาษณ์จะขออนุญาตผู้ให้ข้อมูล เพื่อจดบันทึกการสนทนาก่อนทุกครั้ง เนื่องจากงานวิจัยศึกษาในกลุ่มเปราะบาง ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และได้รับการอนุมัติ โดยผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ วารสารวิชาการ รายงานการวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติและการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิง และการวิจัยภาคสนาม (Field research) โดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และผู้ต้องขังด้วยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบกึ่งเป็นทางการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสาร ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบความสอดคล้องและความแตกต่างของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้จากการเปรียบเทียบความสอดคล้องและความแตกต่าง เพื่อสรุปผลการวิจัยการนำนโยบายการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ สามารถสรุปผลศึกษาตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ศึกษาการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายมาปฏิบัติ พบว่า ผลของการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดใน ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ แยกเป็นประเด็น ดังนี้ **ด้านนโยบายกรมราชทัณฑ์** มีความชัดเจนในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ โดยนโยบายดังกล่าวถูกถ่ายทอดจากระดับกระทรวงและกรมสู่หน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งแต่ละฝ่ายได้

นำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับภารกิจของตน เช่น การบำบัดฟื้นฟู การศึกษา และการฝึกอาชีพ ทั้งนี้ ทุกกิจกรรมต้องดำเนินไปตามกรอบนโยบายที่กำหนดไว้ สะท้อนถึงการดำเนินงานที่เป็นระบบและสอดคล้องกันในทุกระดับ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้ต้องขังกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ **ด้านหน้าที่**ที่แต่ละคนได้รับมอบหมายมีส่วนช่วยลดการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขังหญิงในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การฝึกทักษะอาชีพ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีช่องทางประกอบอาชีพสุจริตหลังพ้นโทษ การเสริมสร้างทัศนคติและพัฒนาจิตใจให้รู้จักคิดและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รวมถึงการอบรมวินัยผ่านกิจกรรมชุมชนบำบัด เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้จากความผิดพลาดและฝึกการควบคุมตนเอง นอกจากนี้ ยังมีการให้ข้อมูลเรื่องสิทธิประโยชน์และผลกระทบจากการกระทำผิดซ้ำ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการปรับพฤติกรรมในการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์และลดโอกาสในการทำผิดซ้ำๆ **ด้านงบประมาณและบุคลากร** การดำเนินงานฟื้นฟูผู้ต้องขังยังประสบปัญหาทรัพยากรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะบุคลากรที่มีจำกัด ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานหลายด้านพร้อมกัน ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการดูแลผู้ต้องขัง ส่วนงบประมาณ แม้บางโครงการได้รับการสนับสนุนจากกรมราชทัณฑ์ แต่หลายส่วนยังขาดแคลน โดยเฉพาะอุปกรณ์และวัสดุที่ล้ำสมัย ไม่เพียงพอต่อความต้องการ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่พยายามปรับตัวและบริหารจัดการอย่างเต็มที่ ทั้งการดึงเครือข่ายและอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือ เพื่อให้การฟื้นฟูผู้ต้องขังดำเนินต่อไปได้ **ด้านการทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอก** ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกอย่างหลากหลาย ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรจิตอาสา เพื่อสนับสนุนการฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยมีทั้งการอบรมวิชาชีพ การเสริมสร้างทักษะชีวิต การพัฒนาจิตใจ และการให้ความรู้ทางกฎหมาย รวมถึงการดูแลต่อเนื่องหลังพ้นโทษผ่านหน่วยงานที่ทำ MOU ร่วมกัน ความร่วมมือเหล่านี้ช่วยเพิ่มโอกาสและแนวทางในการกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ **ด้านกระบวนการ** เจ้าหน้าที่เห็นว่าการพัฒนาจิตใจและการฝึกอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยป้องกันผู้ต้องขังคดียาเสพติดไม่ให้เกิดการทำผิดซ้ำ การเสริมสร้างความเข้าใจตนเองและค่านิยมที่ถูกต้องควบคู่กับการสร้างทักษะอาชีพที่ใช้ได้จริง ทำให้ผู้ต้องขังมีแรงจูงใจและทางเลือกในการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งการเตรียมความพร้อมและติดตามผลอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เริ่มเข้าเรือนจำ ก็ช่วยเพิ่มโอกาสให้การฟื้นฟูเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แม้จะมีข้อจำกัดด้านบุคลากร แต่เจ้าหน้าที่ยังพยายามปรับวิธีการดูแลให้เหมาะสมกับแต่ละคน

ผลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด พบว่า การนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดใน ทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ แยกเป็นประเด็น ดังนี้ **ด้านนโยบาย**ของกรมราชทัณฑ์ในการป้องกัน

การกระทำผิดซ้ำ พบว่า ผู้ต้องขังส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีนโยบายดังกล่าว โดยมีการจัดอบรมหลากหลายด้าน ทั้งอาชีพ การบำบัด และการพัฒนาจิตใจ ซึ่งช่วยเตรียมความพร้อมก่อนกลับสู่สังคม อย่างไรก็ตาม ยังมีบางรายที่แม้จะทราบถึงโอกาสเหล่านี้ แต่ยังไม่เลือกกระทำผิดซ้ำด้วยปัจจัยทางเศรษฐกิจหรือค่านิยมส่วนตัว สะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างแรงจูงใจภายในควบคู่กับการสนับสนุนจากภายนอก **ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้** พบว่า ส่วนใหญ่เคยผ่านกิจกรรมหลากหลายที่เรือนจำจัดให้ เช่น การฝึกอาชีพ (นวด อาหารไทย เบเกอรี่ ปักผ้า งานประดิษฐ์) การพัฒนาจิตใจ (สวดสมาธิ ฟังธรรมะ บำบัด ฟันฟูสภาพจิตใจ) รวมถึงกิจกรรมด้านวินัย เช่น ฝึกแถว และอบรมแรกรับ บางรายได้เข้าร่วมโครงการชุมชนบำบัด และมีบทบาทช่วยงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังหลายคนแสดงความสนใจในการเรียนรู้และต้องการนำทักษะไปใช้หลังพ้นโทษ แต่ยังคงพบข้อจำกัดในการเชื่อมโยงกับภายนอก เช่น ขาดช่องทางติดต่อหรือโอกาสในการประกอบอาชีพจริง **ด้านโปรแกรมพัฒนาผู้ต้องขัง** พบว่าหลายคนมองว่าโปรแกรมที่มีอยู่เพียงพอและตรงกับความต้องการในภาพรวม อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมโปรแกรมที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง เช่น งานฝีมือหรืออาชีพเฉพาะทางที่ตรงกับความต้องการของแต่ละคน บางรายมองว่าแม้มีการฝึกอบรมแต่ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริงเนื่องจากข้อจำกัดด้านสุขภาพ ทุนทรัพย์ หรือความถนัดส่วนบุคคล สะท้อนถึงความจำเป็นในการออกแบบโปรแกรมที่ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความหลากหลายของผู้ต้องขังมากขึ้น **ด้านความช่วยเหลือจากทัศนสถานหญิงเชียงใหม่หลังการพ้นโทษ** พบว่า ปัจจุบันมีการให้ความช่วยเหลือมากขึ้นเมื่อเทียบกับในอดีต โดยเฉพาะด้านข้อมูลการสมัครงาน การติดต่อญาติ และการเตรียมความพร้อมก่อนออกจากเรือนจำ เช่น การสอบถามแผนชีวิตหลังพ้นโทษ หรือการแนะนำอาชีพ อย่างไรก็ตาม ความช่วยเหลือยังเน้นในรูปแบบทั่วไป เช่น งานนวดหรือบริการ และยังไม่ครอบคลุมความต้องการเฉพาะของแต่ละคน บางรายยังรู้สึกว่าการเข้าถึงทุนหรือโอกาสในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ยังไม่เพียงพอ **ด้านกระบวนการที่ช่วยป้องกันการกระทำผิดซ้ำ** พบว่าการฝึกอาชีพ เช่น งานนวด เบเกอรี่ และงานฝีมือ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผู้ต้องขังมีทักษะและความหวังในการเริ่มต้นใหม่ ขณะเดียวกันกิจกรรมพัฒนาจิตใจและการแนะแนวจากเจ้าหน้าที่ ก็มีส่วนช่วยสร้างแรงบันดาลใจ และความตั้งใจที่จะไม่กลับไปทำผิดอีก อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อท้าทายเมื่อกลับสู่สังคมภายนอก ซึ่งอาจทำให้ความตั้งใจเหล่านั้นเปลี่ยนแปลงได้ หากขาดการสนับสนุนต่อเนื่องจากครอบครัวและสังคม

2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดในทัศนสถานหญิงเชียงใหม่ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่นำนโยบายมาปฏิบัติ พบว่า **ปัญหาและอุปสรรคของการนำ**

นโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติ การนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำไปปฏิบัติยังเผชิญหลายอุปสรรค ทั้งข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ และความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย ผู้ต้องขังบางรายขาดแรงจูงใจในการเข้าร่วมอบรม และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมระหว่างกิจกรรม ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงนโยบายจากผู้บริหารและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมต้องปรับตัวอยู่เสมอ อีกทั้งการฟื้นฟูผู้ต้องขังให้กลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภายนอกควบคู่กันไป **ข้อเสนอแนะหรือแนวทางปฏิบัติ**ต่อผู้ต้องขังเพื่อลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด แนวทางสำคัญคือการสร้างทัศนคติที่ดีของสังคมต่อผู้พ้นโทษ ไม่ตีตราและเปิดโอกาสให้เริ่มต้นใหม่ ควบคู่กับการปรับปรุงกฎหมายและเพิ่มโทษสำหรับผู้กระทำผิดซ้ำ โดยเฉพาะในคดีเดิม ควรมีมาตรการพัฒนาเชิงจิตใจที่ต่อเนื่อง ไม่เน้นเพียงการพัฒนาโครงสร้างทางกายภาพเท่านั้น รวมถึงควรมีงบประมาณและบุคลากรเพียงพอ พร้อมใช้เงื่อนไขเชิงจูงใจ เช่น การลดวันต้องโทษ เพื่อให้ผู้ต้องขังมีแรงจูงใจเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาอย่างจริงจัง และเสนอให้ผู้กระทำผิดซ้ำได้รับการดูแลด้วยมาตรการที่เข้มข้นและเฉพาะทางมากขึ้น ส่วนผลจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติด พบว่า ข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ พบว่า ผู้ต้องขังต้องการให้เรือนจำสนับสนุนการฝึกอาชีพที่เข้มข้นและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำไปประกอบอาชีพจริงหลังพ้นโทษ บางรายต้องการให้มีการอบรมในวิชาชีพเฉพาะเพิ่มเติม เช่น เสริมสวย แต่ติดเงื่อนไขด้านจำนวนผู้เข้าร่วมและระยะเวลาอบรม นอกจากนี้ยังเสนอให้มี สถานที่พักพิงชั่วคราวสำหรับผู้พ้นโทษที่ยังไม่พร้อมกลับบ้าน เพื่อลดความเสี่ยงจากสภาพแวดล้อมเดิม และสร้างความมั่นใจก่อนกลับสู่สังคม ขณะเดียวกันบางรายสะท้อนว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่โอกาสหรือการสนับสนุน แต่เป็นเรื่องของความกลัว ความไม่มั่นใจ และแรงกดดันจากสังคมภายนอก ที่อาจทำให้กลับไปใช้ชีวิตแบบเดิม หากไม่ได้รับการช่วยเหลือทางจิตใจและสังคมอย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิงในคดียาเสพติดใน ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ เห็นได้ว่า กรมราชทัณฑ์มีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นระบบ โดยถ่ายทอดจากระดับนโยบายสู่ระดับหน่วยปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเจ้าหน้าที่ได้นำนโยบายมาบูรณาการเข้ากับภารกิจของตน เช่น

การฟื้นฟูพฤติกรรม การแนะแนวอาชีพ และการอบรมจิตใจ สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารงานแบบบูรณาการระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ภายในทัศนสถาน อีกทั้งกระบวนการฟื้นฟูจิตใจและฝึกอาชีพถือเป็นหัวใจสำคัญของการลดการกระทำผิดซ้ำ เจ้าหน้าที่มองว่าการพัฒนาทักษะอาชีพทำให้ผู้ต้องขังมีเครื่องมือในการดำรงชีวิตอย่างสุจริตหลังพ้นโทษ ในขณะที่การฟื้นฟูจิตใจช่วยให้ผู้ต้องขังมีเป้าหมาย มองเห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถจัดการกับแรงกดดันหรือปัญหาหลังพ้นโทษได้ดีขึ้น การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม มีบทบาทอย่างมากในการสนับสนุนการอบรมอาชีพ การพัฒนาจิตใจ และการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว ซึ่งถือเป็นพลังสนับสนุนที่ช่วยเสริมช่องว่างจากข้อจำกัดของรัฐ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรกมล ยังดี และคณะ (2567) พบว่า ครอบครัวยังเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดียาเสพติด อย่างไรก็ตามรายได้ที่ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงดู ครอบครัวยังและการไม่ประกอบอาชีพก็ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขังคดียาเสพติด นอกจากนี้หลักสูตรการฝึกอบรมด้านอาชีพและการเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูผู้ต้องขังยังเป็นวิธีการป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดได้อีกด้วยข้อสรุปจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาจเป็นประโยชน์ในการหาวิธีป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ต้องโทษคดียาเสพติดที่อยู่เรือนจำในประเทศไทย ซึ่งจะสามารถช่วยยกระดับและป้องกันความปลอดภัยสาธารณะให้กับคนในสังคมได้ต่อไป และสอดคล้องกับ ไพรวลัย สุนทรา (2565) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำ คดียาเสพติดของผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดยโสธร พบว่า ปัจจัยการขาดโอกาสในการประกอบอาชีพ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดของผู้ต้องขังในเรือนจำ ขวลิต กลิ่นแข และคณะ (2564) ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ประชากรที่สำรวจจากเรือนจำ พบว่า สาเหตุของการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำ คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและชุมชน โดยปัจจัยทั้งหมดนี้ จัดเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ที่จะมีคุณภาพ และสอดคล้องกับ ภานุวัฒน์ มีเพียร และบุญเหลือ บุบผามาลา (2564) พบว่า ควรเน้นให้มีการฝึกอบรมอาชีพที่หลากหลาย และตอบโจทย์ความต้องการของผู้ต้องขัง รวมถึงจัดอบรมเพื่อปรับทัศนคติ และจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ ดังนั้นการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำไปสู่การปฏิบัติ ถือเป็นตัวอย่างของการดำเนินงานเชิงบูรณาการที่มีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ต้องขังหญิง โดยเฉพาะในกลุ่มคดียาเสพติด การวางรากฐานผ่านการฝึกอาชีพ ฟื้นฟูจิตใจ และการสนับสนุนจากภายนอก จะมีส่วนสำคัญในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และสร้างความปลอดภัยในสังคมอย่างยั่งยืน

2. ผลการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการนำนโยบายลดการกระทำผิดซ้ำมาปฏิบัติกับผู้ต้องขังหญิง ในคดียาเสพติดในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ จะเห็นได้ว่าถึงแม้ นโยบายจะชัดเจนและมีเจตนารมณ์ที่ดี แต่การขาดแคลนทรัพยากรบุคลากรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญ เช่น เจ้าหน้าที่ที่ต้องดูแลผู้ต้องขังจำนวนมาก พร้อม ๆ กับการจัดกิจกรรมหลายโครงการ ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ควรมีการติดตามและให้คำปรึกษาผู้พ้นโทษอย่างต่อเนื่อง เช่น ระบบพี่เลี้ยง การใช้แรงจูงใจเชิงนโยบาย เช่น การลดวันต้องโทษ การให้สิทธิพิเศษ พร้อมทั้งต้องเสริมสร้างทัศนคติของสังคมไม่ให้ตีตราผู้พ้นโทษ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสในการใช้ชีวิตใหม่ได้อย่างมีคุณค่า สอดคล้องกับ ปณณภัสร์ ต้นใจ (2560) พบว่า แนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ระหว่างต้องโทษ สนับสนุนให้ได้รับการศึกษา ฝึกอบรมวิชาชีพ และให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด หลังพ้นโทษ ส่งเสริมให้ครอบครัวเข้าใจและให้อภัย ประสานองค์กรสังคมเพื่อช่วยเหลือและให้คำปรึกษา รวมถึงจัดหางานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และสอดคล้องกับ โชติกา แก่นธินา (2564) พบว่า การบูรณาการร่วมกันของทุกภาคส่วนในการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ ส่งเสริมผู้ต้องขังร่วมกันทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสังคม สอดแทรกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในทุกกิจกรรมของผู้ต้องขังให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้สึกผิด ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก มีหลักการในการดำเนินชีวิต รวมถึงการให้ความรู้สร้างความเข้าใจในเรื่องของโทษและพิษภัยยาเสพติด และสอดคล้องกับ นพฤทธิ์ บุญชุ่ม และเสกสัน เครือคำ (2566) พบว่า เมื่อมีการพ้นโทษแล้วยังคงกลับไปสู่สภาพแวดล้อมสังคมเดิม ๆ ทั้งที่อยู่อาศัย และกลุ่มเพื่อน ดังนั้นควรมีการกำหนดนโยบายสำคัญในการแก้ไขปัญหายาเสพติด การพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้คนในสังคม การส่งเสริมความเข้มแข็งในสถาบันครอบครัว และการส่งเสริมระบบการศึกษาให้สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และการคัดกรองกลุ่มนักโทษที่มีพฤติกรรมในการชักชวน หรือสร้างเครือข่ายการกระทำความผิดซ้ำออกจากนักโทษอื่น การเตรียมความพร้อมในการพ้นโทษ และระบบในการติดตามพฤติกรรมนักโทษหลังพ้นโทษ และสอดคล้องกับ ญัฐวดี เชี่ยวธัญญกิจ และวรรณวิภา เมืองถ้ำ (2565) พบว่า สาเหตุสำคัญมาจากการลดระยะเวลาการควบคุมตัวเพื่อแก้ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ทำให้ไม่มีเวลามากพอในการฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำความผิด ดังนั้นในการแก้ไขควรปรับปรุงกฎหมายให้มีความชัดเจนครอบคลุม และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงสอดคล้องกับมาตรการและมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และเสริมสร้างความปลอดภัยให้แก่สังคมอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ ปรางอนงค์ แสงอากาศ (2564) พบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ การค้นหาผู้เสพ การคัดกรองการบำบัดฟื้นฟู และการติดตามให้ความช่วยเหลือ ซึ่งทุกขั้นตอนพบอุปสรรค

โดยเฉพาะขั้นตอนการติดตามฯ ที่ยังขาดทรัพยากรและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ส่งผลให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานไม่มีประสิทธิภาพ ขณะที่ขั้นตอนการบำบัดฟื้นฟูถือว่าดำเนินการได้ดีที่สุด ผู้วิจัยเสนอให้ภาครัฐเพิ่มสำคัญต่อการติดตามและป้องกันการกลับไปเสพซ้ำ พร้อมทั้งปรับปรุงระบบคัดกรองให้สามารถจำแนกผู้เสพได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้ว่านโยบายของกรมราชทัณฑ์จะมีความมุ่งมั่นและแนวทางชัดเจนในการลดการกระทำผิดซ้ำ แต่การขาดทรัพยากรและระบบติดตามที่เข้มแข็ง รวมถึงปัจจัยสังคมภายนอกที่ยังไม่เอื้อต่อการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ ทำให้ผลลัพธ์ของนโยบายยังไม่เต็มประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการจากหลายภาคส่วน และการปรับปรุงเชิงโครงสร้างเพื่อให้สามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ว่า นโยบายของกรมราชทัณฑ์มีความชัดเจนและเป็นระบบ โดยถูกถ่ายทอดจากระดับนโยบายสู่ระดับปฏิบัติอย่างสอดคล้อง ผ่านกระบวนการบำบัดฟื้นฟู การให้การศึกษา และการฝึกอาชีพ โดยมีเป้าหมายเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในเรือนจำครอบคลุมทั้งด้านวิชาชีพ และด้านจิตใจ ซึ่งล้วนส่งเสริมให้ผู้ต้องขังมีทัศนคติที่ดีขึ้น และมีแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนตนเอง อีกทั้งควรให้การสนับสนุนและส่งเสริม ด้านบุคลากร งบประมาณ และอุปกรณ์ รวมถึงแรงจูงใจของผู้ต้องขัง การอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกช่วยเสริมการดำเนินงาน เพื่อเพิ่มโอกาสในการกลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน และลดโอกาสการกระทำผิดซ้ำอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ทัณฑสถาน ควรมีการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ต้องขังโดยคำนึงถึงภูมิหลังและความสนใจของแต่ละบุคคล และเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ออกแบบโปรแกรมฝึกอาชีพให้หลากหลายและตรงกับความต้องการรายบุคคล เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถนำวิชาชีพที่ได้ไปประกอบอาชีพในสังคมปัจจุบันได้
2. ควรสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชน องค์กรทางสังคม หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ส่งเสริมความร่วมมือกับภาคเอกชนและจิตอาสาอย่างต่อเนื่อง โดยการให้

ความช่วยเหลือให้โอกาส จัดหางานให้ทำ ให้สามารถทำงานสุจริต การสนับสนุนในการจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ และการจัดหาเงินลงทุน

3. ควรให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างระบบติดตามผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ แบบมีส่วนร่วมจากชุมชน ในการดำเนินชีวิตภายหลังพ้นโทษ เช่น การติดตามการดำเนินชีวิต ปัญหาในการประกอบอาชีพ ปัญหาด้านสุขภาพและสุขภาพจิต หลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษ เพื่อช่วยเหลือเมื่อเจอปัญหาได้ทันที

4. ควรเพิ่มอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่เฉพาะด้านฟื้นฟูและพัฒนา อีกทั้ง การจัดสรรงบประมาณสำหรับอุปกรณ์การฝึกอบรมให้ทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอาชญากรรมเท่านั้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาอาจยังไม่ทราบสาเหตุการกระทำผิดชัดเจนมากนัก ดังนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาในลักษณะเชิงปริมาณควบคู่กัน เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น

2. ควรศึกษากลุ่มผู้ต้องขังจากเรือนจำประเภทอื่นหรือในพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติในบริบทที่แตกต่างกัน และเพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ครอบคลุมและทั่วไปมากขึ้น

3. ควรมีการวิจัยแบบติดตามผลหลังพ้นโทษในระยะยาว เพื่อติดตามพฤติกรรมและการใช้ชีวิตของผู้พ้นโทษในช่วง 6 เดือน – 2 ปี เพื่อประเมินผลของกระบวนการฟื้นฟูที่ดำเนินในเรือนจำว่ามีผลต่อการลดการกระทำผิดซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์. (2564). รายงานผลสัมฤทธิ์แผนปฏิบัติการกรมราชทัณฑ์ พ.ศ.

2564. เข้าถึงได้เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2567 จาก https://main.correct.go.th/b4/?utm_source=chatgpt.com

กล้า ทองขาว. (2523). ปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญของอาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ [ปริญญาานิพนธ์]. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางแสน.

คเชนทร์ แดงรักษา. (2554). การนำนโยบายการถ่ายโอนภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ไปปฏิบัติ [รายงานวิชาการ] มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ชวลิต กลิ่นแข, เกษา ใจดี, อนุวรรธน์ เสมียนเพชร, สุพัตรา สมวงศ์ และ ทิพวรรณ สุวรรณโน. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในเรือนจำ

ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารวิชาการ สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, 6(3), 253–261.

โชติกา แก่นธัญญา, พระเทพปริยัติเมธี และ สุกัญญาณัฐ อบสิน. (2564). การแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหญิง เรือนจำกลางนครสวรรค์ โดยการบูรณาการตามหลักเบญจธรรม. วารสารวิจัยวิชาการ, 4(2), 215–224.

ณัฐวดี เชี่ยวชาญกิจ และ วรณวิภา เมืองถ้ำ. (2565). ปัญหาการใช้มาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565. วารสารนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 14(1), 108–132.

ธวัชชัย เทือกเถา. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ : กรณีศึกษาการลดการใช้พลังงานธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานใหญ่ [การค้นคว้าอิสระ]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นพฤทธิ์ บุญชุ่ม และ เสกสัน เครือคำ. (2566). ปัจจัยเงื่อนไขที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำทางอาญาตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไปของนักโทษคดียาเสพติดในทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง. RPCA Journal of Criminology and Social Sciences, 6(1), 43–55.

นิศากร อุบลสุวรรณ. (2557). การกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดของผู้ต้องขังหญิงเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์]. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ปรางอนงค์ แสงอากาศ. (2564). การนำนโยบายลดทอนความเป็นอาชญากรรมในผู้เสพยาเสพติดไปปฏิบัติ ศึกษากรณีประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 108/2557 [สารนิพนธ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิยะวัฒน์ ปิ่นเจริญ. (2564). แนวทางการพัฒนาการดำเนินการของ “ศูนย์แรกรับกรมราชทัณฑ์” [วิทยานิพนธ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปิ่นณภัสร์ ตันใจ. (2560). การกระทำผิดซ้ำในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังทัณฑสถานหญิงชลบุรี [รายงานวิจัย]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560). พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 (เล่ม 134 ตอนที่ 21). ราชกิจจานุเบกษา.

พรกมล ยังดี, พชรพร ศรีสุวรรณ, ศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง, ศุภชัย ศุภลักษณ์นารี และ อรทัย เชี่ยวพุ่ม. (2567). ปัจจัยและแนวทางการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในผู้ต้องขังคดียาเสพติด: กรณีศึกษาจากเรือนจำกลางนครปฐมและเรือนจำกลางบางขวาง. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 9(1), 75–89.

- ไพรวลัย สุทธา. (2565). ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดซ้ำคดียาเสพติดของผู้ต้องขัง
ในเรือนจำจังหวัดยโสธร [วิทยานิพนธ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภาณุวัฒน์ มีเพียร และบุญเหลือ บุษปมาลา. (2564). ปัจจัยที่ทำให้มีการกระทำผิดซ้ำ
ในคดียาเสพติดของผู้ต้องขังเรือนจำกลางอุดรธานี. *Journal of Roi
Kaensarn Academi*, 7(3), 17–32.
- ราชาวดี ชัยกันย์. (2564). กระบวนการปรับตัวเพื่อไม่กระทำผิดซ้ำของอดีตผู้ต้องขัง
หญิงในคดียาเสพติด[วิทยานิพนธ์]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรเดช จันทรศร. (2551). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัย
มหาวิทยาลัยไทย
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2552). แนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการนำ
นโยบายไปปฏิบัติ. ใน การนำนโยบายไปปฏิบัติ: แนวคิด การวิเคราะห์ และ
กระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม.
- อโศก พลบำรุง และบัวพันธ์ พรหมพักพิง. (2565). พลังภาคธุรกิจเอกชนกับการจัดการเมือง
เติบโตเร็วจากการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนอำเภอแม่สอด จังหวัด
ตาก. *วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(1). 91-100.
- อัสสารณิ ผิวแก้ว, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และกัณตณ หนูทองแก้ว. (2566). การป้องกันการ
กระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังเรือนจำกลางนครศรีธรรมราช. *Journal of
Administrative and Management Innovation*, 11(2), 115-126.
- Van Horn, V. Carl E. & Donald S. Van Meter. (1975). *Public Policy Making in a Federal
System*. Beverly Hills : Sage.
- Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1973). *Implementation*. (2nd ed).
California: University of California.